

Академія наук вищої освіти України
Всеукраїнська асоціація політичних наук
Інститут журналістики Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики Київського університету
імені Бориса Грінченка
Міністерство оборони України
Національна спілка журналістів України

Інформаційний простір.
Українські реалії:
проблеми
військової журналістики
та освіти

Матеріали VII Міжнародної
науково-практичної конференції
Київ, 27 грудня 2017 р.

Київ
ДП «Експрес-Об'ява»
2018

УДК 316.7 (477) (08)

1 74

Редакційна колегія:

**В. М. Бебик, Ю. В. Бондар, О. Є. Бухтатий, Г. В. Горбенко,
Р. Б. Драпак, В. М. Земляний, О. А. Мотузьяник, В. І. Набруско,
В. В. Різун, С. І. Табачніков, Л. Ю. Чернобай, В. І. Шпак**

**Інформаційний простір. Українські реалії: проблеми військової
1 74 журналістики та освіти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.,
Київ, 27 грудня 2017 р. [уклад. Ю. В. Бондар, А. О. Руссу]. – Київ, ДП
«Експрес-Об'ява», 2018. – 284 с.**

ISBN 978-617-7389-09-4

У збірнику вміщено матеріали (тези виступів, статті, повідомлення) учасників та документи VII Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційний простір. Українські реалії: проблеми військової журналістики та освіти», що відбулася 27 грудня 2017 р. у Києві.

Для науковців, фахівців інформаційної сфери, студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами становлення та розвитку національного інформаційного простору, військової журналістики й освіти.

УДК 316.7 (477) (08)

ISBN 978-617-7389-09-4

© Академія наук вищої освіти України
© Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка
© Інститут журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка

З М І С Т

I. СТАТТІ ТА ДОПОВІДІ	5
<i>Олена АУЛІНА</i> Міфологічні комплекси в сучасному інформаційному протиборстві.....	6
<i>Валерій БЕБИК</i> Кінець гібридного російського рейху і національна безпека України	15
<i>Юрій БОНДАР</i> За «Партію Демосфена!».....	26
<i>Юрій БРЯЗГУНОВ</i> Під прикриттям журналістського посвідчення.....	31
<i>Олександр БУХТАТИЙ</i> Роль наукового аналізу та прогнозування в процесах реформування комунальної преси в Україні.....	40
<i>Микола ДМИТРЕНКО</i> Особливості становлення інформаційного суспільства в Україні.....	53
<i>Ігор ЖЕНЧЕНКО</i> Цифрові месенджери як новий канал поширення медійного контенту.....	66
<i>Марина ЖЕНЧЕНКО</i> Цифрові інструменти внутрішньоорганізаційної комунікації у редакціях газет і журналів	70
<i>Тетяна ЖУК</i> Політика державних органів та їх комунікаційно- інформаційна діяльність в умовах гібридної війни (2014–2018 рр.)	76
<i>Володимир ЗЕМЛЯНИЙ</i> Доктрина брехні.....	79
<i>Наталія КАЛІНІЧЕНКО</i> Журналісти і військові – разом до Перемоги!	81
<i>Олександр КЛУБАНЬ</i> Модельовання сучасної інформаційно-медійної ком- поненти сектору оборони вимагає ефективних управлінських рішень	84
<i>Софія ЛЕВЧЕНКО, Ганна ШЕВЧЕНКО</i> Перспективи оптимізації військової малотиражної преси України періоду АТО	87
<i>Василь ЛИЗАНЧУК</i> Стандарти журналістської професії в умовах інформаційно-психологічної і збройної агресії Російської Федерації проти України	101
<i>Віктор НАБРУСКО</i> Інформаційна політика в умовах воєнних загроз. Український феномен.....	105
<i>Ірина НАБРУСКО</i> Мотиваційні основи формування масової свідомості в умовах воєнних загроз.....	114
<i>Ірина ПАРТОЛЕНКО</i> Інформаційна безпека як фактор забезпечення Національної безпеки.....	121
<i>Світлана ПЕТРЕНКО</i> Правда, її різновиди та сутність в інформаційних війнах.....	129
<i>Анастасія ПЛОТНІКОВА</i> Формування порядку денного: прояв медіаефекту в українських реаліях.....	135
<i>Олексій ПОЗНЯКОВ</i> Концептуальні погляди на систему підготовки спеціалістів для інформаційно-медійних структур Міністерства оборони та Збройних Сил України.....	140
<i>Роман САВЧУК</i> Проблемні моменти підготовки військових журналістів в ситуації глобалізованих комунікативних технологій.....	144
<i>Павло САЦЬКИЙ</i> Інформаційні потоки в українському суспільстві 1919 року як передумова характеру державатворення УНР.....	150
<i>Ігор СЬОМКО</i> Діяльність воєнних журналістів: проблеми законодавчого регулювання	155
<i>Олексій ЧЕРНОБАЙ</i> На захисті інформаційного простору.....	158

Юлія ШЕВЧЕНКО Уразливість інформаційного простору західних країн на прикладі Франції у контексті гібридної війни росії проти України.....	162
Віктор ШПАК Роздержавлення ЗМІ: за і проти.....	167
Леся ЯРОШЕНКО Тема безвізу в українських, російських і англомовних медіа: результати медіамоніторингу	180
Юрій БОНДАР Візитівкова комунікація: від шумерів до інтернету.....	185
II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: СВІТОВИЙ КОНТЕКСТ	191
Антон ДИШЛЕВИЙ Становлення інформаційного суспільства Бразилії ..	192
Яна МАТЧУК Інформаційно-політичні особливості кампанії до референдуму про незалежність Шотландії.....	203
Олександр ПЕТРОВ Розвиток концепції відкритих даних та системи відкритого уряду в Сполучених Штатах Америки як рушійної сили для реформ	214
Олександра ПОЗНАХОРЕНКО Особливості політичного менеджменту В. Путіна в умовах Євромайдану	229
Надія РАЙЛКО Інформаційне суспільство Сингапуру	239
Валерій ШКУРОПАТ Національна інформаційна політика Нової Зеландії ..	249
III. ДОКУМЕНТИ КОНФЕРЕНЦІЙ.....	257
Резолюція.....	258
ЗАЯВИ КЖОУ	265
Про мету створення і завдання КЖОУ	
Заява Зборів представників журналістських організацій України	265
Пам'ять про людей правди має бути вшанована!	
Заява Конфедерації журналістських організацій України Про вшанування іноземних журналістів – дослідників Українських Голодоморів.....	268
Злочинці повинні бути покарані!	
Заява Конфедерації журналістських організацій України Про покарання убивць журналіста, Героя України В'ячеслава Веремія.....	270
Українському війську – професійну пресу	
Заява Конфедерації журналістських організацій України Про військові ЗМІ.....	271
Інститут демократії чи комерційний проект?	
Заява Конфедерації журналістських організацій України Про Суспільне мовлення.....	273
Зрадникам серед журналістів України – не місце!	
Заява Конфедерації журналістських організацій України Про позбавлення нагород і звань журналістів, що стали на бік ворога.....	278
Журналістська незалежність	
Заява Конфедерації журналістських організацій України Про 100-річчя Державності України.....	280
Вітання з нагоди свята	
Заслужене вшанування мужності й героїзму. Вітання Міністра оборони України, генерала армії України С. Т. Полторака Робота журналістів – задля спільної перемоги! Вітання Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України, генерала армії України В. М. Муженка.....	283

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ЗМІ: ЗА І ПРОТИ

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано шлях українських друкованих засобів масової інформації від державних і комунальних до приватних, наведено ретроспективу підготовки та ухвалення закону про роздержавлення ЗМІ. Зроблено висновки щодо шляхів та перспектив його реалізації.

Ключові слова: газета, редакція, роздержавлення, державні і комунальні ЗМІ, закон, держава.

За роки незалежності в Україні збільшилася кількість, але зменшився сумарний наклад газет. Зокрема, в 1991-му в Україні випускалося 1 909 газет із загальним річним накладом в 3 799 971,0 тис. примірників. До 2010 р. число газет збільшилося до 2 499, а наклад упав – до 3 444 551,7 тис. примірників. Зрозуміло, що у 1991 р. всі газети тією чи іншою мірою були державно-партійними. 2015 року, у 718 газет, близько 30 % від загальної кількості, засновниками були ради народних депутатів, органи місцевого самоврядування, Кабінет міністрів України, міністерства, комітети та інші державні установи, державні підприємства, бібліотеки, музеї, навчальні заклади, академії наук, науково-дослідні інститути, а решта (70 %) – це недержавні видання [1].

Подібна структура, в першу чергу, склалася через створення нових видань. Чимало ЗМІ припинило існування, окремі газети проголосили себе незалежними і їх засновниками стали трудові колективи.

Були й інші випадки. На початку 1990-х з'явився так званий прошарок «новоукраїнців», які вже мали гроші і прагли влади. Для здійснення мети вони потребували інформаційної підтримки у вигляді ЗМІ. Найпростішим шляхом було прибрати до своїх рук ще й збіднілі редакції. За борги втратила свою незалежність популярна та «незручна» київська газета «Незалежність». Колектив було звільнено, випуск припинено. Отож їм треба було створити в суспільстві свій позитивний образ. Невдовзі воскресла оновлена газета, з іншими людьми та іншою редакційною політикою.

Виникли й нові суто державні видання: газети «Урядовий кур'єр» (орган державної виконавчої влади – 1990 р.), «Голос України» (орган Верховної Ради України – 1991 р.).

У більшості розвинутих країн світу друкована преса є незалежною від держави і, відповідно, напряму не фінансується нею. Однак, існує і чимало держав, які мають державні ЗМІ або такі, що фінансуються за рахунок податків. Україна обрала першу модель, проголосивши курс на роздержавлення, вважаючи, що вивільнення українських ЗМІ від впливу та контролю державних чи місцевих органів влади дасть змогу створити незалежні медіа, які стануть інструментом утвердження демократичних цінностей та складовою громадянського суспільства.

У середині 90-х років минулого століття, в Україні почали з'являтися перші медіа-холдинги, тобто об'єднання друкованих та електронних мас-медіа з єдиним центром впливу – формується кланово-олігархічна система ЗМІ.

Серед існуючих ЗМІ лише державні і комунальні видання фінансуються державою за рахунок платників податків та ще й мають певні преференції над іншими. Така ситуація суперечить не тільки нормальній світовій і європейській практиці, утвердженням в нашій країні демократичних цінностей, але й з інтересами читачів, які хочуть і мають право отримувати всебічну, повну, об'єктивну, по можливості, неупереджену інформацію про події і явища.

Тема роздержавлення преси виникла одразу після здобуття країною незалежності, але на початку 1990-х років держава навіть чути не хотіла про такі речі. І лише у лютому 1999 р. Верховна Рада

України заявила, що Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади належним чином не забезпечують реалізацію державної інформаційної політики, спрямованої на утвердження свободи слова, плюралізму і демократичних засад інформаційної діяльності, інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України, зміцнення і розвиток її інформаційної інфраструктури. Було ухвалено постанову «Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні», в якій підкреслювалася необхідність прискорити розробку проектів концепцій роздержавлення засобів масової інформації [2].

Через чотири роки, у 2003 р., Верховна Рада України знову повернулася до цього питання і внесла за підсумками парламентських слухань «Суспільство, ЗМІ, влада: свобода слова і цензура в Україні» до свого порядку денного розгляд законопроекту «Про Концепцію роздержавлення ЗМІ». Важливість роздержавлення ЗМІ підтверджується урядовою програмою 2005 р. «Назустріч людям», де мова вже йде не просто про концепцію, а про «реалізацію програми роздержавлення ЗМІ та створення відповідної законодавчої бази з урахуванням дотримання прав та соціальних гарантій працівників інформаційної сфери» [3].

2005 року у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям», як один із напрямків інформаційної політики визначено «реалізацію програми роздержавлення ЗМІ та створення відповідної законодавчої бази з урахуванням дотримання прав та соціальних гарантій працівників інформаційної сфери». Поставила питання роздержавлення ЗМІ і європейська спільнота – як першочергове у рамках виконання вимог щодо європейської інтеграції України. Зокрема, Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 5 жовтня 2005 р. конкретно закликала органи влади України «розпочати роздержавлення друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та місцевого самоврядування; гарантувати прозорість власності на засоби масової інформації; створити рівні умови діяльності для

всіх засобів масової інформації, переглянувши закон 1997 року щодо державної підтримки засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» [4].

Реагуючи на резолюцію ПАРЄ, Президент України 20 січня 2006 р. видав указ «Про план заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи», яким Кабінету Міністрів України ставилося завдання вже в першому півріччі 2006 р. «підготувати та подати в установленому порядку для наступного внесення на розгляд Верховної Ради України проекти законів: про обмеження впливу органів державної влади та органів місцевого самоврядування на друковані засоби масової інформації; про внесення змін до деяких законів України щодо гарантування прозорості відносин власності щодо засобів масової інформації; про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» щодо створення рівних умов діяльності засобів масової інформації» [5].

Розуміючи невідворотність процесу роздержавлення, окремі місцеві ради і держадміністрації як співзасновники ЗМІ розпочали зміну головних редакторів видань, жорстке втручання у редакційну політику, цензурування, з'явилися спроби відібрати приміщення редакцій. Найбільшого тиску зазнали трудові колективи комунальних газет. Журналісти забили на сполох. Комітет Верховної Ради з питань свободи слова та інформації був вимушений реагувати. За його ініціативи було підготовлено і 14 грудня 2006 р. зареєстровано у Верховній Раді України два законопроекти: «Про мораторій на відчуження від редакцій державних і комунальних ЗМІ приміщень і майна» та «Про редакційну свободу державної і комунальної преси в процесі роздержавлення». Ці законопроекти були покликані стабілізувати ситуацію у взаєминах редакцій ЗМІ зі своїми співзасновниками у період до прийняття закону про роздержавлення.

У наступні роки тривала робота щодо напрацювання таких документів. Найбільш ініціативною виявилася Національна спілка журналістів України, яка підготувала проект закону про роздер-

жавлення ЗМІ і досягла домовленості з Кабміном про проведення експерименту на базі обмеженої кількості редакцій. Міністерство юстиції України запропонувало свій проект. Робила законодавчі спроби Українська асоціація видавців періодичної преси.

В основі законопроекту НСЖУ була безоплатна передача приміщень і майна редакціям реформованих ЗМІ; для них встановлювалася низка пільг, зокрема, обов'язок органів влади і місцевого самоврядування протягом 3-х років після роздержавлення надавати кошти для оплати паперу, поліграфічних і комунальних послуг; передбачалися щорічні державні субсидії для ЗМІ у депресивних районах або районах з малою кількістю жителів; для працівників редакцій передбачалася норма про те, що при виході на пенсію їм гарантувалася пенсія на рівні державних службовців, за умови роботи не менше 15 років на посаді журналіста в державних чи комунальних ЗМІ.

Фахівці та науковці критикували проект, в першу чергу, за недостатній рівень юридичного опрацювання. Серед недоліків називалися: плутанина у визначенні основних категорій та понять, зокрема, «ЗМІ», «редакція ЗМІ», «трудова колектив ЗМІ», «депресивний район», «субсидія», «дотація» тощо; звуженість варіантів роздержавлення; нерівність серед учасників ринку ЗМІ тощо. Не лімітувалися ані термін, ані розмір субсидій, що фактично нічого не змінювало у порядку виділення коштів на наявне утримання державних та комунальних ЗМІ.

Законопроект Міністерства юстиції України виглядав більш кваліфікованим. Він дозволяв засновникам та трудовому колективу редакції на вибір: або викупити майно, або продати засновницькі права, або перейти в розряд офіційних друкованих видань тощо. Передбачалася і бюджетна фінансова підтримки ЗМІ після реформування строком до 5 років та забезпечення журналістам пенсії державних службовців, але за умови трудового стажу не менше 20 років у державному чи комунальному ЗМІ. Органам державної влади та місцевого самоврядування прямо заборонялося засновувати друковані ЗМІ. Однак і цей законопроект був не ідеальний. Він не передбачав безоплатну передачу майна редакцій трудовим ко-

лективам, що було ледь не основною вимогою НСЖУ. Зберігалася нерівність серед учасників ринку ЗМІ. Вводилася малозрозуміла категорія «ЗМІ, що вони потребують фінансової підтримки» тощо. Але далі розмов справа не йшла. У листопаді 2010 р., нарешті, у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 7313 «Про реформування державних і комунальних засобів масової інформації», внесений Кабінетом Міністрів України як компромісний між НСЖУ і Мін'юстом. Дещо раніше свій законопроект подав народний депутат С. Курпіль. Відмінності у проектах були незначні, вони в першу чергу стосувалися принципів передачі приміщень і майна редакціям та подальших взаємин держави і реформованих ЗМІ. Комітет свободи слова Верховної Ради провів слухання щодо реформування державних і комунальних ЗМІ, на яких обговорювались ці два законопроекти.

Ухвалення будь-якого з них могло стати суттєвим кроком в напрямі роздержавлення, а отже приватизації державних і комунальних ЗМІ, економічна самостійність яких зменшила б можливість використання друкованих ЗМІ як важелів маніпулювання суспільною свідомістю і особистою думкою громадян, стала б на захисті вітчизняного інформаційного простору від монополізації з боку органів державної влади та місцевого самоврядування. Однак, жоден із законів щодо роздержавлення друкованих ЗМІ так і не було винесено на розгляд у сесійну залу Верховної Ради – політичні сили не знайшли консенсусу з цього питання.

З приходом нового Уряду розпочався новий етап роботи над законом. Новий варіант законопроекту «Про реформування державних і комунальних засобів масової інформації» був розроблений Держкомтелерадіо України і переданий 5 жовтня 2012 року до Кабінету Міністрів України, але і його спіткала доля попередніх. 22 листопада Уряд повернув законопроект на доопрацювання.

Над проектом ретельно попрацювали фахівці з Мінекономрозвитку та Держпідприємництва і практично всі переваги, що передбачалися для журналістських колективів, були вилучені, зо-

крема, щодо безоплатної передачі у власність майна «нажитого» редакцією, пільгової орендної платні, надання субсидій тощо.

НСЖУ різко виступила проти нового законопроекту. На спільній нараді з Держкомтелерадіо 11 лютого 2013 р. спілчани заявили, що виступають категорично проти ухвалення закону у запропонованій редакції.

21 березня у справу втрутився Президент України, який дав доручення Прем'єр-міністру підготувати узгоджений проект закону про роздержавлення друкованих засобів масової інформації. Термін 5 квітня ц. р., було визначено граничним для подання законопроекту Президентові для внесення на розгляд Верховної Ради як невідкладного.

Цього ж дня у парламенті було зареєстровано законопроект № 2600 «Про реформування друкованих засобів масової інформації», який прописує механізми реформування друкованих ЗМІ, що засновані органами державної влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, поданий народними депутатами М. Томенком, Р. Рауповим, М. Княжицьким, І. Мірошніченком, С. Курпілем та М. Баграєвим. Фактична презентація проекту відбулася на засіданні експертної ради з питань приведення законодавства у сфері медіа до європейських стандартів у рамках програми «Відкрита розмова», що відбулася того ж дня. Автори законопроекту заявили, що не тільки врахували пропозиції Національної спілки журналістів України щодо соціального захисту журналістів, але й підсилили їх. Зокрема, у ст. 14 передбачається заборона правонаступникам реформованих ЗМІ протягом двох років з моменту реформування скорочення робочих місць в редакціях, або «у випадку, коли уникнути скорочення штату неможливо, або у разі ліквідації засобу масової інформації внаслідок реформування, засновник (співзасновники) редакції зобов'язаний сплатити звільненому працівникові компенсацію в розмірі річної заробітної плати за останній рік роботи, що передував звільненню». Водночас у проекті не врахована пропозиція щодо довгострокової оренди приміщень редакцій, жодного слова не йдеться про недержавні ЗМІ, відновлена ідея створення

офіційних друкованих видань органів державної влади, інших державних органів та органів місцевого самоврядування (*фактично тих самих ЗМІ, що підлягають роздержавленню – приміт. автора*) [6].

9 квітня 2013 р. у парламенті з'явився альтернативний до законопроекту № 2600 проект № 2600-1 «Про внесення змін до деяких законів України щодо реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який зареєстрував народний депутат, член Комітету з питань свободи слова та інформації Верховної Ради України Микола Княжицький. За словами Миколи Княжицького, цей проект максимально узгоджений з чинним законодавством про приватизацію, у ньому прописані всі механізми захисту трудових колективів. Закон не суперечить проекту його колег, а лише уточнює деякі норми. Зокрема, пропонується здійснити реформування друкованих засобів масової інформації, засновниками (співзасновниками) якого виступають органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, у термін до 31 грудня 2016 року. Документ визначає порядок прийняття рішення про реформування державних та комунальних друкованих засобів масової інформації та порядок здійснення їх реформування [7].

Проект передбачав такі способи реформування друкованих засобів масової інформації:

«1. Реформування шляхом зміни засновника друкованого засобу масової інформації, вказаного у частині другій ст. 8 цього Закону і передачі ним своїх прав засновника третім особам в порядку, передбаченому цим Законом;

2. Реформування друкованих засобів масової інформації, засновниками (співзасновниками) якого виступають органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування шляхом приватизації майна редакції та перетворення її на господарське товариство.

3. Перетворення друкованих засобів масової інформації, заснованих центральними органами виконавчої влади, Президентом України, Національною радою України з питань телебачення і ра-

діомовлення, Фондом державного майна України на офіційні друковані видання» [7].

Крім того, Держкомтелерадіо України на доручення Президента підготував ще один варіант законопроекту про реформування ЗМІ, який уряд мав розглянути ще до 5 квітня, але цього так і не сталося.

НСЖУ занепокоєна зволіканням Уряду щодо реформування ЗМІ 16 квітня 2013 р ухвалила Звернення пленуму правління Національної спілки журналістів України до Президента України, в якому звернула його увагу на те, що неврахування кількох базових принципів реформування державної, а особливо комунальної, преси може призвести до загибелі газет місцевої сфери розповсюдження, а отже, місцеве населення залишиться без інформаційного забезпечення. НСЖУ вбачає головну суть запланованої реформи, по-перше, у виведенні місцевої преси з-під впливу органів влади, по-друге – у наданні місцевій пресі достатнього імпульсу для подальшого розвитку, що неможливо без:

- безоплатної передачі колективам редакцій реформованих видань майна;
- довгострокової (не менш ніж на 15 років) оренди приміщень, в яких зараз редакції знаходяться, зі сплатою за ставками, визначеними для бюджетних організацій;
- заходів щодо соціального захисту журналістів реформованих видань;
- пріоритетного права колективів редакцій на вибір способу реформування;
- тимчасової, на перехідний період (не менше 3-х років), державної фінансової підтримки реформованих редакцій [8].

Політична ситуація в країні не дозволила тогочасним парламентарям розглянути проект закону. Здавалося після Революції гідності справа зрушить з мертвої точки. Але, на жаль, знову все завмерло. За словами нового голови Держкомтелерадіо України Олега Наливайка: «... кращий законопроект був винесений в парламент торік. Він пройшов всі стадії погодження, але у другому читанні, на жаль, не набрав, якщо я не помиляюся, 20 голосів і був знятий. Відразу після цього ще раз разом з депутатським кор-

пусом Комітет розробив законопроект, і вже вніс його до уряду. Також йдемо паралельним шляхом разом з нашими політичними партнерами-медійниками: Миколою Томенком та Вікторією Сумар. Таким чином, виноситься ще і депутатський проект. Тому подивимося, який буде проходити швидше. У цей законопроект, і це для нас ключова позиція, ми прописуємо так звану схему 2+1: 2 роки – це пілотний проект і 1 рік – вже загальне роздержавлення. У Спілці журналістів і Держкомтелерадіо є перелік видань з приблизно 60 районних та обласних газет, які добровільно погодилися пройти роздержавлення. Є підтримка Ради Європи та Міжнародної федерації журналістів у різних сферах – і фінансова, і тренери, і семінари, курси. Наші районки ще недооцінюють можливостей розвитку газетних проектів і заробляння коштів з Інтернету, тому Спілка журналістів розробила два проекти. Зробити такий собі конструктор-сайт, а потім підключити до єдиної мережі із загальним рекламним агентством, яке допомогло б, по-перше, просувати ту чи іншу газету в Інтернеті, а по-друге, заробляти кошти. Ми ці 60 видань, об'єднані навколо медіа-спільноти, за 2 роки хотіли б довести до якогось розумного, правильного економічного і медійного проекту, і за цей час подивитися, що не виходить, зробити роботу над помилками, вести зміни до закону, і тільки вже на третій рік робити якісь подальші зміни. Тому, узагальнюючи, плануємо стартувати саме з тих, хто добровільно цього захотів, без якогось тиску. Є ще зараз політична дискусія. Мовляв, йде інформаційна війна і чи актуально зараз роздержавлення? Оскільки нібито вплив держави в суспільному мовленні втратиться. Однак ми виходимо з того, що держава свої функції має виконувати через законодавчу сферу. І, на мій погляд, помилково думати, що якщо ЗМІ перейдуть у приватну власність, то з'явиться якась антидержавна політика. Це інша сфера, яка повинна регулюватися» [9, 10].

Як бачимо, питання роздержавлення друкованих ЗМІ не один рік залишалося вельми актуальним. Воно не було простим, оскільки зачіпало інтереси політикуму, влади, галузі, трудових колективів, читачів і, зрештою, всього суспільства. Безумовно, кожен обстоював свої інтереси. Ці інтереси іноді суперечливі.

Наприклад, опозиція завжди підтримувала роздержавлення на відміну від тих, хто знаходився при владі; журналісти з приватних видань завжди виступали за роздержавлення, не розуміючи чому колеги з комунальних видань отримують пенсійне забезпечення як держслужбовці, а вони ні тощо.

Проте, 24 листопада 2015 р. Верховна Рада ухвалила закон «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який набуде чинності з 1 січня 2016 року. За відповідний законопроект № 1123, авторами якого є народні депутати Микола Томенко та Олександр Абдуллін, за основу і в цілому проголосували 260 народних обранців. Цей Закон передбачає роздержавлення преси: вихід органів влади і місцевого самоврядування зі складу засновників (співзасновників) друкованих ЗМІ або перетворення друкованих ЗМІ, заснованих центральними органами виконавчої влади, на офіційні друковані видання. Лише офіційні видання центральних органів влади, які мають фінансуватися з бюджетів цих органів влади.

Законом передбачено реформування у два етапи: перший – протягом одного року з дня набрання чинності законом (здійснюється реформування друкованих ЗМІ та редакцій, які звернулися з відповідними клопотаннями та були внесені до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Держкомтелерадіо) та другий (здійснюється реформування друкованих ЗМІ та редакцій, які не реформовані на першому етапі) – протягом наступних двох років.

Реформування друкованих ЗМІ та редакцій здійснюється такими способами:

1) вихід органів державної влади, інших державних органів та органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого ЗМІ та редакції – у разі відсутності державного (комунального) майна у майні редакції;

2) вихід органів державної влади, інших державних органів та органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого ЗМІ та редакції з перетворенням редакції членами її трудового колективу у суб'єкт господарю-

вання із збереженням назви, цільового призначення та тематичної спрямованості друкованого ЗМІ;

3) вихід органів державної влади, інших державних органів та органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого ЗМІ та редакції з наступною приватизацією майна редакції, що перебуває у державній чи комунальній власності, відповідно до законодавства з питань приватизації, – у разі, коли трудовий колектив редакції не подає протягом установленого законом строку пропозиції щодо своєї участі у реформуванні друкованого ЗМІ;

4) перетворення друкованих ЗМІ, заснованих центральними органами виконавчої влади, в офіційні друковані видання.

Протягом чотирьох місяців з дня набрання чинності законом засновники (співзасновники) друкованого ЗМІ та редакції зобов'язані погасити борги з обов'язкових платежів, ліквідувати заборгованість із заробітної плати та виконати інші фінансові зобов'язання відповідно до законодавства. Рішення про реформування друкованого ЗМІ та редакції приймається їх засновниками (співзасновниками) за участю трудового колективу. При цьому трудовий колектив має пріоритетне право у визначенні способу реформування.

Перемогою газетярів можна вважати те, що їм не доведеться викуповувати майно, і що 15 років вони не матимуть проблем з орендованим приміщенням тощо.

Редакції вступають у період, коли розраховувати доведеться тільки на власні можливості, на власні сили. Наступає своєрідний момент істини для комунальних ЗМІ, на реальну потрібність читачам, громадам. Нині більшість з них втратили лівову частку колишніх накладів, є критично залежними від бюджетних коштів. Вижити буде складно. Дехто і нині сподівається, що держава не кине і надалі буде підтримувати фінансово. Такі думки хибні. Одним з методів розв'язання проблем малих видань є об'єднанавчі зусилля з іншими регіональними газетами. Давно побутує думка про створення потужних регіональних видань з місцевими додатками, якими могли б стати колишні комунальні газети.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Заряда Н. Аналітичний огляд газет, виданих в Україні у 2009 році // Вісник Кн. палати. – 2010. – № 4 (165). – С. 10–14.
2. Постанова Верховної Ради України «Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні № 430-XIV від 16.02.99 : за станом на 01 квіт. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. джерело : сайт ВР України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/430-14>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Програма діяльності Кабінету Міністрів «Назустріч людям» № 115 від 04.02.05 : за станом на 01 квіт. 2010 р. [Електронний ресурс] / Кабмін України. – Офіц. Джерело : сайт ВР України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-05>.
4. Резолюція ПАРЄ «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» 1346 (2003) [Електронний ресурс] // Документи ПАРЄ : [сайт] / Бюро інформації Ради Європи в Україні – Режим доступу : [http://www.coe.kiev.ua/uk/dogovory/RN1466\(2005\).html](http://www.coe.kiev.ua/uk/dogovory/RN1466(2005).html).
5. Указ Президента України «Про План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи» № 39/06 від 20.01.06 : за станом на 12.01.2011 р. [Електронний ресурс] / Президент України. – Офіц. джерело : сайт ВР України – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=39%2F2006>.
6. Проект Закону «Про реформування друкованих засобів масової інформації» № 2600 від 21.03.13 : за станом на 21 чер. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. джерело : сайт ВР України. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46245.
7. Княжицький зареєстрував альтернативний проект про роздержавлення друкованих ЗМІ [Електронний ресурс] / Телекритика : [сайт]. – Режим доступу : [http://www.telekritika.ua/pravo/2013-04-10/80731\(10.04.2013\)](http://www.telekritika.ua/pravo/2013-04-10/80731(10.04.2013)). – Назва з екрану.
8. Звернення пленуму правління Національної спілки журналістів України до Президента України В.Ф. Януковича [Електронний ресурс] / НСЖУ : [сайт]. – Режим доступу [http://nsju.org/index.php/article/355\(10.05.2013\)](http://nsju.org/index.php/article/355(10.05.2013)). – Назва з екрану.
9. Дайджест новин НСЖУ / Дайджест новин НСЖУ. – 2015 р. – 11 лют. – С. 8.
10. Шпак В. Видвничий бізнес в умовах української державності : монографія / В. Шпак. – К. : ДП «Експрес-об'ява», 2015, – 392 с.